

Minister trzeciak - prosze o przyjecie za pokwitowaniem
i doręceniem kpt Sławkowi TELEGRAM.

dla ewentualnego przełożenia do naczelnego dwa oddział rzym 2.- b
naczelnikowi państwa - w adjutantura generalnej

o godz. 13 min. 50 od Wilna sztab
Podpis urzędnika

PILSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

26942 aa 105

+ Wilno sztab fr lbb 29 1/3 11 50 = dn. / godz. min.

Uwagi służbowe.

Zarząd Telegramów i Telegrafów
Nagłówek telegramu
Liczba słów, 4 dźwięki nadane

dn 29/2 o godzinie 18 tej otrzymano raporty z kowna z
28/2 wobec niefunkcjonowania linii telegraficznej nie
mogły być one niezwłocznie przejęsowane - na czele
zlikwidowanego buntu stał mickielumas cioteczny brat
smetony ktory obecnie zbiegl a nazwiska jego niema na
liście oskarzonych - edyz uwazaja go za bardzo
wplywna osobe pomocnikiem jego mial byc poseł do dумы
rosyjskiej - bulat - 27/2 do smetony przybyla delegacja
stronnictwa Lewicowego zlozona z b ministra kajrysa redaktorki
" Laisve " bortkiewiczowny i trzeciego czlonka z zadaniem
usuniecia sie oabinetu i samego smetony - na
prezydenta chce Lewica powolac bulata krancowego eserowca
graniczacego z bolszewizmem - gen zukowski przyjal podobno
dwodztwo jedynie dla stlumienia rewolucji aby uratowac
mieiscowa Ludnosc zwlaszcza obywatelstwo polskie przed
pogromem - powolanie gen zukowskiego przez rząd nie bylo
spowodowane zadnym zamiarem zmiany dotychczasowej polityki
- rząd dzialal jedynie
pod wplywem paniki a zwlaszcza pod wplywem ententy -
28/2 wobec gwałtownej opozycji w speech szowinistycznych
wojskowych podal sie gen zukowski do dymisji Liczbe

PILSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

PILSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

55 404

Telegraf Państwowy

TELEGRAM.

Blankietu №

86

Przewodnika №

Otrzymany dn. / 19 r.

o godz. min. od

Podpis urzędnika

z № słów dn. / godz. min.

Uwagi służbowe.

Zarząd Telegrafów nie przyjmie odpowiedzialności, wynikłej z późnego przesłania lub doręczenia. Nagłówek telegramu przyjęty z aparatu drukowania i czołownikami oznacza: 1) miejsce nadania, 2) numer telegramu, 3) ilość słów, 4) ilość nadania, 5) godzinę nadania.

zabitych podają źródła rządowe na 15.- żołnierzy a rannych 84 .- została utworzona komisja która ma sprawę zbadać i wszystkich winnych osadzić prócz wymienionych miejscowości w poprzednim raporcie objetych rewolta .- wybuchł 23/2 bunt w artylerii stacjonowanej z zymorach .- dea: baterji został zrzucony .- batalion 4.- pułku bunt stłumił .- w szawłach również wybuchły zamieszki :- na dom komendanta rzucono bombe .- z obity żołnierze z 1.- go pp uciekają grupkami w stronę szak .- ogólne przekonanie w kownie że to się nie skończyło a wybuchnie powtórnie .- odezwy wypuszczone w dzień wybuchu z podpisami Litewskiego komitetu obrony związku Włoscian żołnierzy i robotników .- komitetu strzegącego niepodległości zwołują do spokoju i z jednoczesnym podkreśleniem że wszelkie bunty przygotowują panowie polscy i ich słuzacy .- pułkownik robinson ma już pewne poszlaki że min spr zagr waldemares prowadzi konszachty z niemcami .- otrzymał on wiadomość o obecności 36 tysięcy woisk hofshofa rozlokowanych w prusach wschodnich mających za zadanie w wypadku powtórzenia rewolty w kownie .- wkroczenie do kowna dla podstrzymania obecnego rządu .+ pułk robinson wysłał do min spr zagr następujące pismo :

405 56

Telegraf Państwowy

TELEGRAM.

Blankietu №

87

Przewodnika №

Otrzymany dn. / 19 r.

o godz. min. od

Podpis urzędnika

Z. № słów dn. / godz. min.

Uwagi służbowe.

1. - mam zaszczyt zwrócić pańską uwagę na bardzo zdeterminowany zamiar przypisanie buntu z k. 22. - polakom .- 1. - proklamacja drukowana przed wybuchem składa wine na polakow .- 2. - ze sfer rządowych puszczono pogłoske ze przywódcą buntu jest Polakiem okazuje się że jest żydem .- a instygatorem Rosjanin .- 3. - Lista złapanych buntowników została wydrukowana w ten sposób aby utwierdzić czytających że wszyscy są żydami Polakami lub Rosjanami .- 4. - prasa kładzie całą wine na Polakow .- 5. - proklamacja którą wydali bolszewicy i ogłosili w mieście oświadcza że bolszewicy nie nie mieli wspólnego z wybuchem i że wszystko pochodzi z aranzowań Polacy - zdaje się wysoce prawdopodobnie że obie wymienione proklacje pochodzą z tego samego źródła .- rzym 2. - jest możliwym że między buntownikami były i polskie elementy ale z tego co ja dotychczas widzę tutaj niema najmniejszego dowodu udziału polskiego rządu w tej sprawie .- rzym 3. - z całym respektem muszę powtórzyć moją opinie że niebezpieczeństwo podobnych buntów zniknie z chwila gdy będzie wprowadzona do armji lepsza dyscyplina: więcej pracy regularny żołd i również rozdział żywności i odzieży - raport szczegółowy oraz załącznik będą przesłane w najbliższym tygodniowym raporcie .- referatu

Zarząd Telegrafów nie przewiduje odpowiedzialności, wynikłej z późnego przesłania lub drukowania czcionkami, w tym: 1) miejscu nadania, 2) ilości słów, 3) numer telegrafu, 4) nagłówek telegramu przyjęty przez telegraf, 5) godzinę i minutę nadania.

37 406

Telegraf Państwowy

TELEGRAM.

Blankietu №

Przewodnika №

Otrzymany dn. / 19 r.

o godz. min. od

Podpis urzędnika

Z. № słów dn. / godz. min.

Uwagi służbowe.

politycznego = nr 202/ rzym 2.- tajne = m Kosciatkowski
kapitan i szef refreatu politycznego

NAJWYŻSZE KWADRANSOWE BIURO KODÓW POLSKICH
ADJUTANTURA GENERALNA
WARSZAWA

L. D. 2694 dnia 3/IV 1920 r.
załącz. Wydział

PILSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

PILSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

58-407

Zarząd Telegrafów nie przyjmuje odpowiedzialności, wynikłej z późnego przesłania lub doręczenia telegramów.
Nagłówek telegramu przyjęty z aparatu drukowanymi czcionkami oznacza: 1) miejsce nadania, 2) numer telegramu, 3) ilość słów, 4) dzień nadania, 5) godzinę i minutę nadania.

2694

Wilno. Sztab. 29/II. 1/III.

Dn. 29/II. o godzinie 18-tej otrzymano raporty z Kowna z 28/II. wobec niefunkcjonowania linii telegraficznej nie mogły być one niezwłocznie przejussowane. Na czele zlikwidowanego buntu stał Mickielumas ciotecznybrat Smetony, który obecnie zbiegł, a nazwiska jego niema na liście oskarżonych, gdyż uważają go za bardzo wpływową osobę. Pomocnikiem jego miał być poseł do dумы rosyjskiej Bułat. 27/2 do Smetony przybyła delegacja stronnictwa lewicowego, złożona z b. ministra Kajrysa, redaktorki "Laisve" Bortkiewiczówny i trzeciego członka, z żądaniem usunięcia się gabinetu i samego Smetony. Na prezydenta chce lewica powołać Bułata, krańcowego eserowca, graniczącego z bolszewizmem. Gen. Zukowski przyjął podobno dowództwo jedynie dla stłumienia rewolucji, aby uratować miejscową ludność, zwłaszcza obywatelstwo polskie przed pogromem. Powołanie gen. Zukowskiego przez rząd nie było spowodowane żadnym zamiarem zmiany dotychczasowej polityki. Rząd działał jedynie pod wpływem paniki, zwłaszcza pod wpływem ententy. 28/2 wobec gwałtownej opozycji w sferach szowinistycznych wojskowych podał się gen. Zukowski do dymisji. Liczbę zabitych podają źródła rządowe na 15. żołnierzy, a rannych 84. Została utworzona komisja, która ma sprawę zbadać i wszystkich winnych osądzić, prócz wymienionych miejscowości w poprzednim raporcie objętych rewolta. Wybuchł 23/2 bunt w artylerji stacjonowanej w Zyzmorach, dca. baterji został zrzucony, bataljon 4. pułku bunt stłumił. W Szawlach również wybuchły zamieszki. Na dom komendanta rzucono bombę. Z Olity żołnierze z 1 pp. uciekają gromadkami w stronę Szak. Ogólne przekonanie w Kownie, że to się nie skończyło, a wybuchnie powtórnie. Odezwy, wypuszczone w dzień wybuchu z podpisami litewskiego Komitetu obrony związku włościan żołnierzy i robotników, Komitetu strzegącego niepodległości nawołują do spokoju i z jednoczesnym podkreśleniem, że wszelkie bunty przygotowują panowie polscy i ich służalcy. Pułkownik Robinson ma już pewne poszlaki, że Min. Spr. Zagr. Waldemaras prowadzi konszachty z Niemcami. Otrzymał on wiadomość o obecności 36 tysięcy wojsk Boschofa, rozlokowanych w Prusach Wschodnich. mających za zadanie w wypadku powtórzenia re-

59 408

wolty w Kownie wkroczenie do Kowna dla podtrzymania obecnego rządu. Pułk. Robinson wysłał do Min. Spraw Zagranicznych następujące pismo: 1/mam zaszczyt zwrócić pańską uwagę na bardzo zdeterminowany zamiar przypisania buntu z 22 polakom i proklamacja drukowana przed wybuchem składa winę na polaków. 2/Ze sfer rządowych puszczono pogłoskę, że przywódcą buntu jest polakiem. Okazuje się, że jest żydem, a instygatorem rosjanin. 3/Lista złapanych buntowników została wydrukowana w ten sposób, aby utwierdzić czytających, że wszyscy są żydami, polakami lub rosjanami. 4/Prasa kładzie całą winę na polaków. 5/Proklamacja, którą wydali bolszewicy i ogłosili w mieście oświadcza, że bolszewicy nie mieli wspólnego z wybuchem, i że wszystko zaaranżowali Polacy. Zdaje się wysoce prawdopodobne, że obie wymienione proklamacje pochodzą z tego samego źródła. II. jest możliwym, że między buntownikami były i polskie elementy, ale z tego, co ja dotychczas widzę tutaj niema najmniejszego powodu udziału polskiego rządu w tej sprawie. III. Z całym respektem muszę powtórzyć moją opinię, że niebezpieczeństwo podobnych buntów zniknie z chwilą, gdy będzie wprowadzona do armji lepsza dyscyplina: więcej pracy, regularny żołd i również rozdział żywności i odzieży. Raport szczegółowy oraz załącznik będą przesłane w najbliższym tygodniowym raporcie. referatu politycznego. Nr. 202. II. Tajne. M. Kościakowski kapitan i szef Referatu Politycznego.

PILSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

PILSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

Wilno. Sztab. 29/II. 1/III.

PILSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

Dn. 29/II. o godzinie 18-tej otrzymano raporty z Kowna z 28/II. wobec niefunkcjonowania linii telegraficznej nie mogły być one niezwłocznie przejęsowane. Na czele zlikwidowanego buntu stał Mickielumas ciotecznybrat Smetony, który obecnie zbiegł, a nazwiska jego niema na liście oskarżonych, gdyż uważają go za bardzo wpływową osobę. Pomocnikiem jego miał być poseł do dумы rosyjskiej Bułat. 27/2 do Smetony przybyła delegacja stronnictwa lewicowego, złożona z b. ministra Kajrysa, redaktorki "Laisve" Bortkiewiczówny i trzeciego członka, z żądaniem usunięcia się gabinetu i samego Smetony. Na prezydenta chce lewica powołać Bułata, krańcowego eserowca, graniczącego z bolszewizmem. Gen. Zukowski przyjął podobno dowództwo jedynie dla stłumienia rewolucji, aby uratować miejscową ludność, zwłaszcza obywatelstwo polskie przed pogromem. Powołanie gen. Zukowskiego przez rząd nie było spowodowane żadnym zamiarem zmiany dotychczasowej polityki. Rząd działał jedynie pod wpływem paniki, zwłaszcza pod wpływem ententy. 28/2 wobec gwałtownej opozycji w sferach szowinistycznych wojskowych podał się gen. Zukowski do dymisji. Liczbę zabitych podają źródła rządowe na 15. żołnierzy, a rannych 84. Została utworzona komisja, która ma sprawę zbadać i wszystkich winnych osądzić. Prócz wymienionych miejscowości w poprzednim raporcie objętych rewoltą. Wybuchł 23/2 bunt w artylerji stacjonowanej w Zyzmorach, deca. baterji został zrzucony, bataljon 4 pułku bunt stłumił. W Szawlach również wybuchły zamieszki. Na dom komendanta rzucono bombę. Z Olity żołnierze z 1 pp. uciekają gromadkami w stronę Szak. Ogólne przekonanie w Kownie, że to się nie skończyło, a wybuchnie powtórnie. Odezwy, wypuszczone w dzień wybuchu z podpisami litewskiego Komitetu obrony związku włościan żołnierzy i robotników, Komitetu strzegącego niepodległości nawołują do spokoju i z jednoczesnym podkreśleniem, że wszelkie bunty przygotowują panowie polscy i ich służalcy. Pułkownik Robinson ma już pewne poszalaki, że Min. Spr. Zagr. Waldemaras prowadzi konszachty z Niemcami. Otrzymał on wiadomość o obecności 36 tysięcy wojsk Boschofa, rozlokowanych w Prusach Wschodnich, mających za zadanie w wypadku powtórzenia re-

PILSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

PILSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

-2-

wolty w Kownie wkroczenie do Kowna dla podtrzymania obecnego rządu. Pułk. Robinson wysłał do Min. Spraw Zagranicznych następujące pismo: 1/nam zaszczyt zwrócić pańską uwagę na bardzo zdeterminowany zamiar przypisania buntu z 22 polakom i proklamacja drukowana przed wybuchem składa winę na polaków. 2/Ze sfer rządowych puszczone pogłoskę, że przywódca buntu jest polakiem. Okazuje się, że jest żydem, a instygatorem rosjanin. 3/Lista złapanych buntowników została wydrukowana w ten sposób, aby utwierdzić czytających, że wszyscy są żydami, polakami lub rosjanami. 4/Prasa kładzie całą winę na polaków. 5/Proklamacja, którą wydali bolszewicy i ogłosili w mieście oświadcza, że bolszewicy nie nie mieli wspólnego z wybuchem, i że wszystko zaaranżowali Polacy. Zdaje się wysoce prawdopodobne, że obie wymienione proklamacje pochodzą z tego samego źródła. II. jest możliwym, że między buntownikami były i polskie elementy, ale z tego, co ja dotychczas widzę tutaj niema najmniejszego dowodu udziału polskiego rządu w tej sprawie. III. Z całym respektem muszę powtórzyć moją opinię, że niebezpieczeństwo podobnych buntów zniknie z chwilą, gdy będzie wprowadzona do armji lepsza dyscyplina: więcej pracy, regularny żołd i również rozdział żywności i odzieży. Raport szczegółowy oraz załącznik będą przesłane w najbliższym tygodniowym raporcie. referatu politycznego. Nr. 202. II. Tajne. M. Kościakowski kapitan i szef Referatu Politycznego.

PILSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

PILSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

aa 45

NACZELNE DOWÓDZTWO W. P.
BIURO WYWIADOWCZE

Warszawa, dn. 26 lutego 19... r.

Wydział IV

2694T2

Nr. 8873

Wyciąg z ostatnich wiadomości.

9

Odpis Depeszy z Fr.Lit.-Biał.

WILNO 5789 25/2 20/10

WIADOMOSCI Z KOWIENSZCZYZNY: W NOCY Z 21 NA 22 B.M. Z SOBOTY NA NIEDZIELE W KOWNIE WYBUCHŁ BUNT STACJONOWANEJ ZAŁOGI O CHARAKTERZE BOLSZEWICKIM Z POWODU NIEWYPŁACANIA SOŁDU. - WYBRANE ZOSTAŁY RADY ŻOŁNIERSKIE I DELEGACJE. - W NIEDZIELĘ 22/II ZREWOLTOWANE ODDZIAŁY ZEBRAŁY SIĘ PRZED GMACHEM TARYBY, SĄDAJĄC WYPŁACENIA SOŁDU I ZMIANY RZĄDU; PO BURZLIWYM WIECU SKIEROWANO OGIEŃ KARABINOWY I KARABINÓW MASZYNOWYCH NA GMACH TARYBY I MINISTERJUM; STZRELANINA TRWAŁA CAŁY DZIEŃ I CAŁĄ NOC W SKŁAD ZBUNTOWANYCH ODDZIAŁÓW WCHODZIŁY: KOMPANJA SAFERÓW KOMPANJA SAMOCHODOWA TAK ZWANA KOMPANJA INTELIGENTÓW SZWADRONY KAWALERJI ORAZ ARTYLERZYSCI. ZBUNTOWANE WOJSKO OSTRZELIWAŁO MIASTO Z DZIAŁ; PRZECIWKO ZREWOLTOWANYM ODDZIAŁOM WYSTĄPIŁ I STŁUMIŁ BUNT KOWIENSKI BAON PIECHOTY; BUNT ZLIKWIDOWANY ZOSTAŁ BEZ ARESZTÓW I ROZBROJENIA. WEDŁUG WSZELKICH DANYCH W TYM TYGODNIU SZYKUJE SIĘ PONOWNE WYSTĄPIENIE O CHARAKTERZE BOLSZEWICKIM. SŁAWEK kapitan i Szef II Oddz. Nr. 1723.

24 290000

Rudnicki

I. Do Adjutantury Generalnej, kpt. Switalski, B e l w e d e r

II.

NACZELNE DOWÓDZTWO WOJSK POLSKICH

III.

ADJUTANTURA GENERALNA

IV.

WARSZAWA

L. Dz. 2694T2 dnia 3/II 1920 r.

63

492

6a 25

ODPIS.

Referat Polityczny. 28/2.-20

Jus oficerski Nr.193/ pt tajne.--

Naczelne Dow. Oddział II B.W. ppor. Rudnicki.

PILSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

PILSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

Przesyła się wypisy z listów przedstawicieli Ententy dotyczące awantury Kowieńskiej. List płk. Robinsona do majora Mocketa z 23/2.-Wybuchły tu nagle zamieszki wojskowe podłoże nie jest bolszewickie, lecz ogólne niezadowolenie ze złego rządu i złego głównodowodzącego, którego już oddawna staraliśmy się usunąć; moje osobiste sympatje są po stronie żołnierzy, lecz oczywiście bunt musi być stłumiony, zreszto sytuacja nie jest groźna, nie chciałbym też ażeby rzecz przedstawiano w większych rozmiarach bo Niemcy mogliby to wyzyskać w celu interwencji. Proszono gen. Zukowskiego, by objął Naczelne Dowództwo, lecz on się waha przekładając własny interes nad dobro ogólne. List pułkownika Reboula do pułkownika Renou, z 23/2. Wybuchły zamieszki na tle niewypłaconego żołdu i innych skarg żołnierzy, sytuacja niejasna, w mieście ciągła strzelanina, głównodowodzący aresztowany, staramy się z płk. Robinsonem bunt uspokoić, chwilowo nie grozi nam żadne niebezpieczeństwo. Dopisek w końcu listu. Bunt szerzy się

Podpisał Marjan Kościółkowski kpt. i szef referatu Politycznego.-
Otrzymałem dep. Nr.193/tajne osobiście.-Rudnicki ppor.

Za zgodność: *Rudnicki*

PILSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

PILSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

64